

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 78. ANUL XV.

Sabiu, in 28 Sept. (10 Oct.) 1867.

Telegrafulu e de doua ori pe se-
mana: joi si Duminica. — Prenu-
meratiunea sa face in Sabiu la expeditura
foiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
citra expeditura. Pretulu pnumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu
8. fl. era pe o jumetate de anu 4. fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseretele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirula, pentru
a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, 27 Septembrie.

Pe cate-ori s-au incercatu romanii a pretinde,
ca si in aplicarea barbatilor la deregatorii sa fie
repectati, dupa dreptulu egalitatii, — precatu voru
ave barbati calificati — totu deun'a li s-au facutu
imputari, ca densu, adeca romanii, nu se potu ra-
dica deasupra „fanatismului nationalu“, neci in ce-
ea-ce privesce justitia seu dreptatea. Justitia,
dicu imputatori, este si remane un'a si aceea si
pentru fia care, ea nu are nationalitate, ea nu cau-
ta decatu a aperi averea, onorea si vietia fia-carui
cetatienu.

In principiu asiá este, ca justitia trebuie sa
fia dupa cum si-o intipuiatu betranii, cu ochii le-
gati, ca sa nu caute in fatia nimenui; cu cumpe-
nele in mana, pentruca sa mesure dreptu fia-carui
si cu sabia in mana, ca fara partinire sa loveasca
pre acela ce nu se supune legii.

Ba acesta e o necesitate imperativa, ca asi-
a sa fia, pentruca deca barbatii justitiei se tinu
la inaltimea loru cuvenita si suntu adeveratii ape-
ratori ai averei, onorei si vietiei cetatienuilor, nu
numai ca prin acesta inaintea bunastarea cetati-
enuilor, dara produce in fia-care cetatienu simtiu
de stima si respectu citra lege, prin nrmare citra
aceea ce e folositoriu societatiei; — moralis e z
a poporulu. Din contra, unde judecatorii voru
face distictiune intre Petru si Ioann, intre magiaru
si sasu seu romanu si secu cu etc. acolo au desle-
gatu ochii dreptatiei, ca sa veda cui mesura „drep-
tate“ si in cine lovesce cu sabia. Atunei averea
si onorea si vietia cetatienuului amenintata e peri-
clitata, pentruca scutul ei e derimatu. Cei nedreptati,
precum si cei ce vedu nedreptatea perdu
increderea si cu acesta respectulu citra altariulu
drechtatiei. Simtiulu de a respecta averea, onorea
si vietia deapropelii se slabesc si se preface in
unu simtiu de r e s b u n a r e asupra dreptatiei,
asupra aceloru ce o aministrea reu, si asupra ce-
loru favoriti de dreptatea cea nedrepta.

Asia dara eata ca si noi recunoscemu, ba a-
flamu ca e necesariu, ca justitia sa fia desbracata
de ori-ce feliu de partinire.

Pana candu justitia seu dreptatea remane unu
idealu, ea si remane in adeveru aceea ce amu ve-
diutu ca o tineau cei betrani ca este. Ea in idea,
fara de a vatemá pre cine-va fisicesce, indata cua-
lifica de incelatoriu, de furu si celelalte, catu se
va fi facutu culpabilu de un'a din erorile, cari au
puterea de a stigmatisa pre cine-va cu acele epi-
tete urite. Decatu eata-ne ca aici ne aflamu pre
terenulu moralei, carea are de a face ca conseiintie-
tiele omeniloru si de cari judecatorii se deosebescu
prin cunoscutulu: „de internis non iudicat pretor“
(de interne nu judeca pretorele seu judecatoriulu).
Adeveratu ca acestu „de internis etc.“ nu are
sa dica altu ce-va decatu ca, quod non est in ac-
tis non est in mundo (ce nu e in acte nu e in lume)
Insa indata ce se scobora omulu din lumea ideii-
loru, mai multu seu mai putnu, cade sub influintia
obiectelor ce-lu incungiura. Indata ce idealulu
justitiei vine ca sa fia aministratu de fiintiele in-
fluintibile, trebuie sa se acomodeze incatu-va dupa
inclinariile acestoru fiintie. Si unde se pote intem-
pla acesta mai tare decatu la noi, unde referintiele
etnice si istorice au creatu atatea diferentie
ostile pana la ura, mai multu pana la perse-
cutiuni nationale, nu de o luna doue, nu de unu
anu doi, nu de un'a seu doue decenii, ci de sute
de ani!

„Justitia, dicu „Sieb. Bl.“ *) dela 5 Octobree
n. si organele ei sa nu cunosca deosebire de na-
tionalitati.“

*) Si acum vedemu ca totu asiá se exprima si Magyar-
Ország. Red.)

„Ea nu o pusa, pentruca sa inainteze scopuri
private si de partida, fia acele ale cetatienuilor sin-
garatici seu a factiuni intrigi seu ale regimului ca
atarea detoria ei (justitiei) cea adeverata e de a
scuti de asemenea apucaturi personale de partida.
Judecatoriile suntu pentru poporu; ele au de a ca-
stiga dreptulu valore, — fara de a fi conturbate de
sahimbaciosi torrenti ai politice.“

„S. Bl.“ si cari aperi parerile acestefrumose, fara
de vre-o privintia, si-au uitatu in momentele candu
au idealisatu cele de mai susu, ca nepotismulu si
alte feluri de afinitati, pentru ce suntu uriciose,
combatute si evitate, nunumai la justitia dara si in
aministratiune, si se intielege ca apoi n'au pututu
deduce mai departe, ca si nationalitatea e unu feliu
de afinitate mai larga. Au uitatu mai departe ca
nationalitatiile aceste toama pentruca au interese
proprie, ele trebuie sa aiba reprezentantii loru pro-
prie, unde vinu in cestiune interesele loru cele mai
vitale.

Impregiurari, pre cari nu avemu lipsa a le de-
semna mai de aproape, ne impedece de a veni si a
demustra ad oculos, ca cele citate de Sieb. Bl.,
ca si idealurile cele amintite de noi mai susu, re-
manu numai nisce „pia desideria“ fatia cu realitatea.
Si S. Bl. si ori cine se intereseza de cestiunea ac-
cesta, va sci, ca justitia nu e lucru nou. Ea nu
dateza neci dela Napoleonu III neci dela Napoleonu
I, ci e cu multu mai vechia. Si cu tote aceste, ore
nu strabunici celoru dela S. Bl. si ai celoru ce voru a-
cum pentru sine tribunale superioare de instanta a
doua, basate pre dreptulu istoricu alu teritoriiloru,
au pusu bazea la justitiile nationale? Tote insti-
tutiunile sustinale prin atatea stipulatiuni si tratate
internationale si interconfessiunale ale natiunelor si
confessiunelor privilegiate nu au facutu alta decatu a
datu si justitiei si aministratiunii unu tipu nationalu si
inca privilegiatu si cu tote aceste ascurantie impru-
mutate, trebuie sa insemnamu, ca neci aceste sti-
pulatiuni si tratate, pre langa tote juramintele pre
capu, pre vite si pre bunuri (. . . eskuzsom az elo
istenre hogy ez orszagban levő három nemzetseg
között valo Uniot és Concordiát minden czikelyekben
az mint meg vagjon (vagyon) irva hiván és iga-
zán fejem fén általg Marhaim Iozzagam fotag meg-
tartom . . . formul'a juramentului) nu putura face
impossibila plangerea sasiloru in gravaminele loru
asternute la 1700 la inaltulu tronulu ca la ta-
bla judiciaria regia nu pote sa ajunga neci unu
sasu (punct. 2) si mai la vale (p. 15), ca cum se
decidu de reu causele apelate sasesci spre pagub'a
litigantiloru, din cauza, ca la tabla regia nu suntu
apicali sasi, cari sa aperi interesele acestora.

Tipulu acestu nu s'a stersu neci adi. Dovada
suntu insusi natiunile privilegiate foste, cari afara
de vre-o cate-va frase frumose si liberale candu
si candu in foile loru, nu voru se jertifescu neci o
iota din prerogativele loru in favorea egalei indrep-
tatiri.

Cine crede in imparzialitatea justitiei cu si n-
ceritate, nu se acatia cu tote manile si pi-
ciorele de privilegii si stari de privilegii, pre cari
chiaru si adoratorii loru in anumite intervaluri le
combatu si le afla mature de a fi inlocuite prin
alte.

Noi aflamu in procederea acestu a o contradic-
cere din cele mai flagrante, pentru ca din tote nu
putemu deduce alta, decatu, ca pana unde li se
vine contrariiloru nostri bine, ca sa monopoliseze
cu ce-va, pana acolo se radica in sferelu ideiloru
celoru mai malte, in generalitati; iera candu li se
pare ca din generalitatiile aceste aplicate in pracsu,
se voru vedé pagubiti, i-li arunca inainte drepturile
istorice seu institutiunile basate pre acelea.

Sa nu fimu nici pre teoretici, dara nici legati
pre tare de pracsu trecutulu, ci sa luamu aceea

ce ne pote servi de invetiamentu din amendoue.
Sa vedemu ca interesele desu memorate, cari suntu
obiecte ale justitiei, la noi, ca rar in alte staturi,
suntu impreunate si cu interese de complese mai
mari nationale si confessiunale, si asiá, deca trebuie
din esperintia sa presupunemu, ca aministratii jus-
titiei nu se potu desbraca absolutu de inclinariile
loru nationale si confessiunale, sa combinamu lu-
cerulu asiá incatu sa se faca unu ecuilibru de inte-
rese, din care sa fia putinciosá multiamirea tuta-
roru partiloru.

In fine, ca nu cum-va contrarii nostri sa gan-
desca, ca noi vremu alta si nu aceea ce vreu Dloru,
eata ca ii intrebamu, ore nu sciu Dloru, ca dupa
ce ministeriulu de astadi a denumitu de oficiali
mai multu unguri de religione protestanta, si cu
multu mai putni unguri de religione rom. catolica,
— in un'a din gazetele unguresci se au enunciatu
ore cine cu nemultiamire, pentruca ministeriulu au
aplicatu asiá multi unguri de religionea protestanta
si asiá putni unguri de religionea rom. catolica?
Ce sa dicemu noi romanii? cati romani avemu noi
pre la ministerii?

Eveneminte politice.

Sabiu, 27 Septembrie.

Inca eri a sositu scirea telegrafica despre faine
ce circulaza in Pest'a si Vien'a, ca cancelariulu im-
perialu si ministrulu de esterne Br. de Beust vrea
sa se retraga, si ca are sa armezé unu ministeriu
Clam-Thun. Inaintea scriiloru acestora a premersu
unq actu de mare insemnatate si adeca, 25 de pre-
lati catolici au asternutu la tronulu o adresa carea
cere sustinerea concordatului.

„N. Fr. Bl.“, carea arata interesu deosebitu
pentru afacerile ce atingu mai de aproape pre can-
celariulu, in unu articulu intitulatu „Baronulu Beust
si adresa episcopesca“ dice, ca prin adresa ac-
cesta au ajunsu Austri'a la momentulu care i
va decide viitorulu. Momentulu acestu asiá e
de insemnatu incatu nu a mai fostu altulu aseme-
nea in istoria acestui statu atatu de cercatu. Ar-
ticulu dice ca Austri'a are sa aléga acum intro
regimu constitutionalu si regimu papisticu. In de-
cursulu articulu dice, ca episcopatul au trecut
departe dincolo de concordatu, care concordatu, a
fostu numai unu pretextu. Episcopatul impinge ca-
tra resbelulu internu, perichiteza impacarea cu Un-
gari'a, dela carea aterna posetiunea de putere a
statului, arunca preste olalta ordinea constitutiunii,
amenintia creditulu statului, relatiunile cele abia in-
cheiate cu Franci'a le pune in intrebare, impinge
pre Itali'a citra Prussi'a si Russi'a, face o prapastia
larga intro Austri'a si Germani'a si oblesce calea
pentru miscarea cea viforosa a spiriteloru din par-
tea nemtiesca a Austriei, cari trebuie, ca sub influ-
inti'a agitarei natiunii germane, sa termine cu cade-
rea Austriei nemtiesci la Germani'a. . . .

Adresa episcopiloru rom. catolici a provocatu
din partea mirenesca o suma de contra adrese.
Dupa esemplulu consiliulu municipale din Vien'a,
urméza contra adrese si din alte cetati si se vorbesce,
ca comisiunea confessiunala a casei ablegatiloru sen-
natului imperialu va pasi cu unu proiectu de
lege constatatoriu numai din doi articuli si adeca,
artic. dintai: ca concordatulu cu consimtiementulu
ambeloru case ale senatului imperialu se pune afara
de valore si alu doilea: ca pana la facerea u-
nei legi constitutiunale, sa se restatoresca legile in-
terconfessiunale in privintia scoliloru si casatorie-
loru, ce esistau pana la incheierea concordatului.

O corespondintia la „Weserzeitung“ dice, ca in
cercuri austriace bine instruite se afirma, ca Bis-
marck aru fi avuta intalnire cu Beust deu-

ne-dile în Dresd'a, candu cestu din urma petrecu vre o cate-va zile acolo la famili'a sea. Se ascépta constatarea acestei sciri, cari aru avé insemnătate politica.

Institutulu de creditu funduaru ungurescu se estinde și asupr'a regatelor Croatia și Slavonie.

Kossuth respunde lui Kemeny prin o epistola ce se publica în „P. N.“ În introducere satirizéza pre ministrulu Wenkheim, căce l'a invinuit de înalta tradare, vorbescé apoi despre nesuinițele Germaniei de unitate și în fine polemizéza aspru contr'a elaboratului lui Deák (alu com. de 67.) Vorbindu despre boemi accentuéza necesitatea de a se recunósce dreptulu publicu alu boemilor.

Precum aude „P. L.“ în consiliulu ministrilor ung. s'a decisu a se disólve Comitétulu comitatului Heves și a se tramite acolo unu commissariu regescu. —

Din Parisu se scrie ca cercurile politice de acolo suntu fórte neliniscite. Toti ochii suntu îndreptati asupr'a Biaritiului unde petrece acum Imperatulu. Acest'a se dice ca nu póte veni de acolo decâtu cu o programa. Ministrii de resbelu și marina precum și lumea comerciala pretindu o decisiune grabnica și definitivă asupr'a resbelului séu păcet. Ministrii ceru séu resbelu séu desarmare. Nedecisiunea acest'a a Franciei e priveghia-ta fórte tare din Berlinu, iera politic'a Rusiei merge totu mai fára grigia cátra scopurile ei.

Despre Principele Napoleonu se dice ca se afla la Florenti'a. Caletori'a lui se dice ca e de a intari aliantia între Franci'a și Itali'a. Dela 1 Octombree se scrie din Parisu în privinti'a acest'a urmátorele: Cabinetulu Tuilerieloru e decisu a face pasi noi spre a mijloci impacarea între Rom'a și Itali'a. Cu acest'a e făcuta învoiel'a pentru revisiunea conventiunii din Septembrie. Si Nigra ambasadorele italianu e chiamatu la Biaritiu.

Principele Napoleonu se întrepune de siguru pentruca Itali'a sa capete Rom'a, dreptu pretiu alu aliantiei; insa aliantia acest'a elu nu vrea sa o întrebuinteze contr'a Prussiei. Resolutiunea cu carea Principele recomanda o învoire cu Prussia, dovedesce, ca în Tuilerii parerile suntu contrarie (Prussiei). Se dice mai departe ca Principele Napoleonu doresce, ca viscolulu resbelului sa nu se descarce la Renu, ceea-ce aru puté fi împreunatu cu urmári necalculabile pentru dinasti'a Napoleonidiloru, ci aru dori ca tota tempestatea sa se concentreze asupr'a Rusiei. În Biaritz a venit la tapetu și o eventuala crisa ministeriala.

Din Itali'a aflámu, ca scirile ca sosescu la Florenti'a despre insurectiunea în statulu papei, într'atát'a au intaritatú spiritele, încátu regimulu s'a vediatu nevoitu a luá mesuri militare în o estinde-re mai mare. Cetatea pare cá un'a ocupata de inimici. Patróle umbra în tóte pártile. — Alte sciri spunu ca insurectiunea castiga terenu. Acquapendente e ocupata de insurgenti; gendarmii papáli au cerutu ajutoriu în contr'a insurgentiloru dela militi'a italiana, inse nu li s'au datu. — În provinci'a papále Viterbo, la Bagnarea, s'au lovitú o trupa de insurgenti cu trupele papei. Ceste din urma fura batute și siliti a se retrage cu perderi mari.

Din Romani'a, diuastic'a straina ne aduce sciri de totu neliniscitóre. Asiá „S. Bl.“ în o cor. orig. din Bucuresci (5 Oct.) ne spune despre pregatirea unei loviri de statú sub Cogalniceanu (?) și ca Principele aru fi de cugetu cá camerele convocáte pe 15 Octombree sa se disólve numai decâtu dupa deschiderea lorú și sa formeze atátea pána candu va aflá un'a carea sa-i placa (ceste din urma mirósa a tendintia din partea cor.) Încheia, ca trebue sa fia ce-va pentruca se transporta multa munitiune în tóte pártile, cu deosebire în Moldov'a.

„Zukunft“ și alte diuarie vienezé vorbescu despre apropierea de trupe romanesce și serbesce de confinele austriace. Pre ce suntu basate aceste sciri noi nu scimú și de aceea le dámu numai ca nesce curiositati. „Romanulu“ cere înarmare.

Apelulu baronului Iosifu Eötvös pentru formarea de reuniuni spre scopulu educatiunii populului.

Între causele comune mai însemnate dóra nu se afla nici un'a, pentru care s'aru recunósce necesitatea de reforme atátu de generalu cá pentru instructiunea populului.

Si déca precugetámu, ca în seculu nostru, candu puterea fisica se înlocuesce mai cu séma de machine, și pretiulu lucrului omenescu pe ori-ce terenu depinde dela înteligenția și îndemanatatea lucratorului, și desvoltarea industriei este conditiunata de cultur'a claselorú industriale; déca precugetámu, ca principiulu egalitátei de dreptu, pre care lu sprimara legile nóstre cele din urma, pána atunci o numai o vorba góla, ba între cercustári óresi-care e unu periclu mare, amenintia statulu, pána-ce clasele acelea ale natiunii, cari castigara drepturi politice, nu posedu cultur'a receruta spre

esercearea acelor'a; déca luámu în bagare de séma stárele nóstre presinti, și aceea, ca ce tempu îndelungatu ni trebue, pána-ce potemu vedé resultatulu nisuintieloru nóstre în privinti'a acestei cause: cauta sa aflámu pré naturala nepacienti'a, cu care sé aduce pe tapetu la tóte ocaziunile caus'a educatiunii (crescerei) populului.

Nimenea nu va luá în nume de reu zelulu, cu care au imbratísiatu unele diuarie și uni individi caus'a acest'a, nimenea pretensiunea, cá regimulu înainte de tóte sa-si atientésca atentiunea spre acest'a. —

Eu în tóte urgerile acestea vedu numai o eróre, și acest'a e cea convingere fórte latita: ca regimulu chiaru și în casulu, déca aru întrebuintia tóta puterea și influinti'a sea esclusivú numai pentru acest'a, — aru puté face în privinti'a instructiunii comune tóte, séd cele mai multe.

Nu voiescu sa esplicu mai cu de amenuntulu acea întrebare, ca încátu este corespundietoriulu scópulului, ca într'o tíera constitutionala tóta instructiunea populului sa fia incredintiata esclusivminte numai influintiiei regimului.

Atát'a insa trebue sa spunu, ca dupa parerea mea, libertatea educatiunii într'o tíera constitutionala e tocmai asiá de esentiala cá si libertatea preseii, totu din aceeași causa și sub acelesi conditiuni. Fára acesta libertate, desvoltatiunea spiritala a cetáteniloru s'aru constringe cu puterea spre o direptiune óresi-care. Apoi déca si nu póte nimenea sa traga la indoela dreptulu de supra-veghiare alu regimului, și déca se si numera între detorintiele cele mai de frunte ale regimului priveghierea, cá toti cetátenii tíerei sa se faca partasi de binefacerile invetiamentului; insa acestu dreptu și acesta detorintia nu se pótu estinde asiá departe, cá sa marginésca pe acestu terenu libertatea individeloru și a corporatiunelorú. Statulu nu pote abdice de influenti'a sea asupr'a instructiunii comune; insa influenti'a acest'a nu prin ordinatiuni, ci prin aceea o va deplini mai cu succesu, déca conducéndu instructiunea spre o anumita direptiune, prin resultatulu, ce-lu póte aréti, siliesce si pre altii a-i urmá aceeași direptiune.

Déca existe problem'a, pentru a cárei'a deslegare puterea intréga a statului nu e de ajunsu, — apoi aceea este educatiunea populului. Acest'a e problem'a, pre carea numai însusi popululu o póto deslegá.

Omulu, dar cu deosebire natiunea — nu e ma-

FOISIÓRA.

Espositiunea Universala din Parisu.

Scólele de adulti și bibliotecéle populale.

(Capetu.)

III.

Unulu din resbelele glorióse ce au se încununezo de laure sceptrulu lui Napoleonu III, va fi fára indoieía și acelu declaratú în contr'a ignorantiei. În 1865, imperatorele francesiloru, inspiratu de o idea sublima, ardica la înaltínea tribunei corpului legislativu și în mijloculu aplauselorú unanime ale natiunii unu stindariu stralucitu pe care erau scrise urmátorele cuvinte memorabile: „Dans le pays de suffrage universel tout citoyen doit savoir lire et écrire.“ (În tíer'a sufragiului universale totu cetátienu trebue sa scie ceti și scrie.) Cucintele augustului suveranu avura unu echo freneticu și generalu: cá fulgerulu se strecurara dela o margine la cealalta a tíerei și toti, dela micu și pána la mare, se sculara cá unu singuru omu pentru a se grupá în gíurulu ilustrului autoru alu vietiei lui Cesar, cantandu fia-care a se între prin zelu și servitiu.

Resbelulu erá din cele mai dificile; elu insa se facea în numele unei cause juste și nobile, și cum lumin'a în totu deun'a a invinsu întunereculu, ear scienti'a pe ignorantia, numai remanea indoieía ca si asta-data, luptandu cu amóre și perseverantia, inamiculu va fi invinsu, succesulu asicuratú, iar resultatéle bune și favorabile dupa cum au si fostu în adevéru:

Asfelu, dupa o lupta de scurta durata (de 4

luni) insa energica și decisiva, de unde mai nainte numerulu scóleloru de adulti, în tóta Franci'a, erá numai de 7,844, se urca la cifr'a de 24,686 din care 22,980 pentru barbati și 1,706 pentru femei. Numerulu celorú alergara dupa pánea înteligenției fude 595,106 din amebele secse și dintre cari cei mai multi se aflau dejá într'o versta, în care esperinti'a vietiei face sa régréteze cine-va cu durere neglijierea invetiaturii din tempulu tineretiei. Asiá, între alte easuri, s'a vediatu unu betránu octogenariu (de optu dieci ani), care decidiendu-se sa invetie carte, scriá urmátorele unui amicu alu sen: „La primavéra amu sa-mi maritu fat'a si voiu sa amu placerea sa subscriu, cu mân'a mea propria, contractulu matrimonialu.“ Erá unu spectacolu impossantu acelu alu scóleloru de adulti, unde pintre miile de figuri verdi și robuste ale juniloru se perdeau fisionomiile palide și frundiele albite de vechimea tempuriloru! . . . Adese ori între concurenti figurau chiaru și membrii consiliiloru comunale séu generale, a cáror'a presentia negresitu ca producea unu efectu fórte bunu fiindu ca, prin esemplulu datu de elu, stimulé si îndemná óre-cum pre juni si pre betráni cá sa asiste si ei.

Dara sa vedemu acum ce felu si cum s'a pututu obtínea o victoria atátu de stralucita încátu, în mai putínu de unu anu, sa scóta la lumina mai bine de o jumetate de milionu de individi invetiandu-i pre unii a ceti, serie si contá, iera pre altii (în numeru de 349,307) tóte materiéle ce se predaú în clasele primarie adeca: elemente de geometria și de fisica, gramatica, istori'a, geografi'a, aritmetic'a aplicata la comerciu și la industria, notiuni de agricultura, music'a votala, ba inca chiaru si desemnulu? . . . Eata cum:

Dupace Imperatorele Napoleonu, prin discursulu tronului dela 1865, manifestá dorinti'a de a vedea ca tota cetátienu i-si esercita cu consciintia unulu din drepturile sele cele mai esentiale,

acel'a de a merge la alegéri cu votulu scrisu de elu însusi si dupa liber'a sea vointia, indata dupa acest'a, dicu, se formá o armata compasa din 30,222 de bravi, cu totii profesori și profesóre din diverse ramuri de invetiamentu și sub conducerea dlui Duruy; si cum resbelele nu se potú face nici odata fára bani, guvernulu si profesori, consilii comunale si generale, asociatiuni private si particulari, cu totii rivalisara în acoperirea chiertueleuru necesarie si îndeplinirea unoru aspiratiuni asiá de nobile, contribuindu cu sumele urmátore: 72,767 franci votali de cons. gener., 656,164 din partea cons. comunale, 90,999 dati de profesori, 125,760 de pre la particulari, iera 414,940 au fostu strinsi din pártile adultiloru ce urmara unele din cursurile făcute cu plata. Totalu: 1,360,630 franci.

Toti banii strinsi si cari se voru mai stringe se depunu într'o casa numita a scóleloru de adulti. Ei nu se întrebuintéza decâtu la întretínera scóleloru infintiáte dejá si la creatiunea altor'a nóue candu numerariulu o permite, si o permite în adevéru cáci úela fundarea acestei case si pána astadi s'au deschisu o multime de cursuri de adulti si cu tóte acescea ea e necontentitu plina séu, dupa espressionea dlui Duruy, e comóra nesfarsita.

La sumele de mai susu trebue sa mai adaugemu si ausiliulu pecuniaru ce a datu si administratiunea, afara de procurarea multoru locale cu iluminare si incalditu. Sum'a acestei subventiuni inca nu e cunoscuta, se crede, insa, ca ea nu trece preste 100,000 de franci. Dara ceea ce e sciutu de toti e ea, dupa patru luni de lupta, celorú mai bravi li s'au datu medalii de auru, cárti si alte recompense în numele síefului Statului si a printiului imperialu, lucru ce, fára indoieía, trebuea sa produca o mare incuragiare si emulatiune spre continuarea luptei celei frumóse.

Venindu acum la punctulu alu doilea, adeca la bibliotecéle populale, se spunemu mai întâiu ca,

teria mórta, pre care macaru celu mai potericu artistu se o póta cioplí dupa placulu seu, facendu din ea unu chipu corespunditoriu idealului seu. Spiritu omenescu atátu in starea sea individuala, cáto si in comuniunea sociala e o astfel de potentia de sine statátore, care numai prin lucrarea sea propria si póte desvoltá puterile si facultátile sele.

Poporulu numai singuru pre sine se póte cultivá. Numai acolo se póte desvoltá o cultura de viétia, o cultura de sine statátore, permanenta si fructifera pentru civilizatiunea omenesca, unde sentiulu lipsei de cultura desceptandu-se in sufletulu natiunei, prin conlucrarea comda a tuturor clase-loru de cetatieni se radica din insasi viétia poporului intrenu. Si potestatea publica a statului chiaru numai intru atát'a e in stare a ajutorá si a protege nisuintele de asta natura ale singurateciloru si corporatiuneloru, precum de alta parte tóte dispusetiunile salutarje ale regimului remanu fára succesulu doritu, déca nu suntu ele spriginite prin conlucrarea societatei.

Cu atát'a mai vertosu, sta acést'a la noi, unde in tempulu de fatia crescerea poporului este mai eschisivu in mânele diferiteloru confessiuni, dela cari neci ca s'aru puté luá fára de a vatemá sentiulu comunu; si pre candu in starea presinte finantiala nu vedem pre regimu scu atate sume pentru crescerea poporului, cáte aru pretinde naintarea acestei cause numai de cátra statu.

Indemnátu prin causele susti atinse, a-si aflá de lipsa infintiarea de „reuniuni pentru crescerea poporului“ dupa planulu alaturatu sub /'. Si eu nu din pusetiunea mea oficiósa, ci ca unulu, carele m'amu ocupatu ani de dile anume cu caus'a crescerei poporului, si ca unu cetatienu alu patriei mele, i-mi jace acést'a la inima mai pre susu de tóte, me adressedu cátra zelulu vostru patrioticu si ve provocu: sa bine voiti a mijloci cátu mai curendu infintiarea unei atare reuniuni in tinutulu si comitatulu d-vóstre.

In acestu planu acudatu nu voiu nici decum a dá nisce regule neschimbaveri, cari sa se póta numai primí séu neprimí: ci voiescu a dá numai o orientare asup'a páreriloru si proiecteloru mele in privint'a reuniuniloru.

Acést'a e caus'a, ca in acela m'amu nisuitu a dá incátu se póte numai idei fundamentale; cáci si asiá fia-care asociatiune intemeianda insa-si si va staveri mai in particulariu organizatiunea si regulele sele dupa giurstarile locale.

déca rezultatele obtínute pána astadi in privirea acestor'a nu suntu totu atátu de satisfátore cá si cele capetate cu scólele de adulti, caus'a pare a fi ca activitatea individuala nu s'a pronunsiat si in favórea loru totu cu aceeasi tária cu care s'au manifestatu in privirea celoru dintáiu si cá mai tóta iniativ'a s'a lasatu numai guvernului. Cu tóte acestea progresulu marcatu ce s'a fácutu cu ele e fórté recomandabilu.

In Franci'a bibliotecele populare suntu de dóne clase bine distinse: Unele numite proprialminte Bibliotece populare si cari n'au altu scopu decátu introducerea gustului la lectura amena si instructiva, iéra celelalte suntu destinate esclussivú a facilitá (inlesni) copiiloru saraci cártile trebuincióse la studiu. — Cele dintáiu fura create in 1862, numerulu loru e astadi de 9.000 si contínu, in totulu, preste 460.000 volumuri din cari numai 324.000 au fostu daruite de ministeriulu instructiunei publice. Numerulu celoru de clas'a a dóua se urca la 16.250 cu 1.117.352 vol. din care 636.400 procurate de prefecti, 55.937 date de particulari, ear restulu totu de disulu ministeriu, cu a cáror'a comparátore a cheltuitu aprópe de 140.000 de franci.

IV.

Eata prgresele uniasé ce a facutu acést'a tíera numai in cáti-vá ani. Eata ce a fácutu devotamentulu sinceru si ferbinte ce are Franci'a pentru instructiunea publica cárei'a-i datoresce, in mare parte si plori'a si speritate sea.

Si acu se intrebámu ce amu fácutu noi (in Romani'a) in favórea acestorú instructiuni binefacátore? Ce amu fácutu pentru esilarea ignorantiei? A cui e vin'a déca marea majoritate a poporului se afla inca intr'o stare de educatiune fórté inapoiata? — Se nu spereze nimeni ca, pentru a responde la aceste intrebári, amu urmá esemplulu, in obicei la noi, de a aruncá totulu numai pe spinarea guverneloru. In adeveru, ele au potutu face mai

In fine trebuie sa insemnu inca un'a. La noi suntu mai tóte scólele populare in mânele corporatiuniloru bisericesci si lumesci (comunitáti). Iéra reuniunile séu asociatiunile aceste aru fi asiá dicendu afara din cerculu aceloru corporatiuni, cu unu caracteru de insociri private. Se póte nasce intrebarea: nu cum-va amestecarea asociatiuniloru in caus'a scolaru se va paré celu putinu nedreptátita? Dara in fine crescerea poporului este interesu comunu si caus'a comuna a natiunei intregi, de carea este deci indreptátitu, ba chiaru obligatu fiacare cetatienu a se interesá. Mai departe se póte vedé din planu, cumca insocirile séu reuniunile aceste nu potú avé intentiunea nici de a vatemá caracterulu confessiualu alu scóleloru, nici de a se amestecá cu fortia in sistem'a loru de invtiatura. Ba din contra ele voru dá astfelu de sprigióna, carea va face numai servitie crescerei in tóte diferitele ei directiuni. De aceea dara speru cu securitate, ca tóte confessiunile si tóte comunitátile bucurosu i-si voru deschide scólele pentru cercetárilé asociatiunei; ca voru primí cu bucuria servitiile ei, iéra de alta parte si ele voru dá cu promptitudine mâna de ajutoriu stáruinteloru asociatiunei.

Dupa convingerea mea numai astfelu putemu iute si securu inaintá pre cámpulu crescerei poporului, si credu inca na nu me insiá, candu i-mi esprimu acea sperantia, ca, dupace in patri'a nóstra nu póte sa fia omu cugetatoriu, care sa nu pricepa important'a crescerei poporului, toti cei buni ai natiunei, fára deosebire de partita, voru dá mân'a cu mine pentru inaintarea causei acestei'a.

In sperant'a acést'a, repetindu-mi rugarea pentru conlucrare, remanu cu deosebita stima alu DVóstre.

Bud'a-Pest'a in 3 Iuliu 1867.

„Alb.“ Bar. Iosifu Eötvös m. p.

Din lucrările societății academice.

Dlu profesor Maximu cá referente alu comisiunei filologice pregatise proiectulu de ortografia, din care 2 párti se publicara si in Gazet'a nrui 71 et 72. Acelu proiectu se luase de bazea desbateriloru societátiei, insa dupa vre-o trei siedintie fórté ostenitóre s'a vedíutu ca acelasi cuprindea mai multe detaiuri, asup'a cáror'a se escá dispute lungi si repitóre de tempu multu, facú cá cestiunea se si puté inaintá mai de o parte. In siedintia IX (séu numerandu dela inceputulu lucráriloru a XXVI) se luá de base a desbateri urmatoriulu proiectu

multu decátu au fácutu; in adeveru ca sistemulu centralisatoru a influintiatu intr'upu modu perniciosu la desvoltarea instructiunei; in adeveru ca au fostu guverne cari nu s'au ganditu de felu la scóle, ele cautau sa le sparga, si sa le desfiintieze dar inca sa le mai imultiésca! — Insa déca tóte aceste suntu adeverate, nimeni nu va negá si réu'a deprindere, ce esiste la noi, de a acceptá totulu numai de susu; si iarasi, nimeni nu va putea tagadú apatia si pasivitatea in care amu remasu ori de cate-ori s'a datu alarma in privirea acést'a si, in fine, nimeni nu va putea contestá ca s'a vedíutu mai multu de unu avu cheltuiendu sume enorme in alte cele de numerulu celoru ce se numescu Zappa e micu, mititelu!

Si apoi, marginindu-ne la tempuri mai recinte, ce felu au fostu secundate esemplele si impulsulu ce, in atátea ocasiuni, ni s'au datu de susu? Ce felu au respunsu professorii si institutori candu unu inteligente barbatu dela ministeriu le facea unu apelu caldurosu pentru a deschide scóle de adulti si de duminea? — Cum au respunsu orasiile la esemplulu laudabilu, ce dedura cáti-va Bucuresti inveniati si de anima ce deschiderea in Bucuresci a mai multorú scóle de adulti si cu facerea conferinteloru publice si gratuite? . . . Imitatu-iau care-va? . . . Jude-ce acum ori cine a cui e vin'a déca in tóta Romani'a nu putemu numerá alte scóli de adulti decátu cele 4 séu 5 din Bucuresci, neci alte bibliotece populare decátu . . . decátu care? fiendu-ca nu scimu sa se fi infintiatu vre-un'a.

Tristu e candu cine-va e silitu se face acestu tablou! elu insa e pura veritate si adeverulu fiendu astfelu in tóta golicíunea lui, pentru-ce óre nu l'amu spune? Constaterea lui cu sinceritate e multu mai buna decátu tacerea si ascunderea, ear manifestarea unu reu si a mediloru de a-lu combate credemu ca nu póte vatemá pe nimeni; din cotra, presupunemu ca e unu serviciu ce se face

scurtu, elaboratu de dlu Cipariu si subscrisu de mai multi membrii cá:

Propositiune ortografica.

§ 1. Alfabetulu románu cuprinde tóte literele alfabetulu latinu, care suntu usitate in limbé Europei de astadi, adeca acestea 25: a b c etc.

§ 2. Pentru limb'a romanésca de acum alfabetulu acest'a cuprinde, pre de o parte mai multe litere decátu suntu de lipsa si anume K Q si Y, pre de alta parte insa mai putine.

a) Dintre vocali, pentru z, x, inca si pentru k si o a, candu se pronuntia cá vocali simple.

b) Dintre consunanti, pentru v, y, z, u si m.

§ 3. Sunetele vocali si consunanti, pentru care ne lipsescu litere in alfabetulu latinu, tóte suntu derivate prin fonetismulu limbei din acelea, pentru care se afla litere in alfabetulu latinu.

§ 4. Deci regul'a ortografica generale:

a) Tóte sunetele primitive etimologice suntu a se scrie cu literele corespunditóre din alfabetulu latinu. J face x.

b) Tóte sunetele derivate suntu a se scrie cu literele suneteloru primitive, din care se deriva.

§ 5. Regulele ortografice speciali si in detaliu se voru determiná cu precisiune in partea analitica a gramaticei romanesci la locul unde se va peractá fonetic'a limbei romanesci.

Subscrisi: Tim. Cipariu, A. T. Latrianu, G. Baritiu, I. Strajescu, Titu Maiorescu, I. C. Maximu, Iosifu Hodosiu, Ales. Romanu, N. Ionescu, I. Caragiani.

Se primezce luarea in consideratiune si se incepe desbateru in detaiu.

Dupa mai multe discussiuni se primescu tóte punctele in unanimitate; numai la § 2 observá dlu Eliadu, ca nu se póte invoia formularea lizei K Q si Y aru fi de prisosu in scrierea romána si ca prin urmare s'aru scóte afara din alfabetulu románu.

Dlu N. Ionescu declara, ca dumnealui a primitu si primesce propositiunea subscrisa si de densulu, insa intielege asiá, ca cestiunea de a scrie f á r a cedile, este déjá judecata.

Apoi punendu-se la votu propositiunea in totalu, se primesce de cátra toti, insa de cátra dlu I. Eliadu cu reserva la § 2, care sa nu se intielega ca literele K Q si Y se scótu din alfabetulu románu.

— Terminandu-se cestiunea ortografica, se cetece in aceeasi siedintia program'a concursulu pentru o gramatica romána, precum urméza.

tutororu si chiaru de aceea ne-amu permis a ne intinde ce-va mai multu asup'a materiei ce ne ocupa.

Dupa aceste indicári nu ne remane decátu se declarámu si noi resbelu ignorantiei; guvernu, professori si particulari, cu totii sa nu perdemu din vedere ceea-ce se face in Franci'a si aiurea. Se deschidemu scóle de adulti si se fundámu bibliotece populare, macaru in orasie de o camu data; sicuri fiindu ca ayantagele ce voru procurá tieri voru fi multu mai mari decátu sacrificiele ce aru putea costá.

Din fericire ne aflámu intr'o epoca plina de sperantie pentru instructiunea publica cá si pentru celelalte. Avemu barbati inteligenti, activi si cu bune plecári; sa ne grupámu cu totii in juru-le si sa-i spriginimu pentru a putea sterpi vitiele si preocupatiunile invecchite si se radice instructiunea la inaltínea reclamata de ideile seclului si chiaru de interesele nóstre nationale. Se afirmámu si noi ca totu inca nu suntemu asiá de mici incátu sa nu scimu sa ne unimu doi séu trei in spriginulu unei idei utile si frumóse: se stimúlámu pe guvernú cá sa poitege educatiunea poporulu, inso sa facemu si fi se abdicámu iniativéi ce de dreptu ne corespunde, si a abdicámu iniativéi individuale, insemna a dá probe de ineptia si inertia, lucruri nedemne de unu poporu activu si liberu.

Sa ne unimu dara si sa facemu scóle, cáci numai in scóla e salvarea Romaniloru; sa facemu scóle si bibliotece, cáci numai asiá vomu desceptá si lumina poporulu si candu poporulu e luminatu, atunci e liberu si tare, dupa cum ne-a spus'o si Voltaire candu a disu: „Plus les hommes seront éclairés, plus ils seront libres;“ adeca: cu cátu ómenii voru fi mai luminati, cu atát'a voru fi mai liberi.“

„Rom.“ Paris, 5 Septembre 1867.

A. Vizanti.

PROGRAMA CONCURSULUI

pentru o gramatică română.

Partea I-analitică.

Partea analitică se va desparti în două secțiuni, din care secțiunea I va fi cea :

a) Numerul sunetelor articulate din limbă română atât originarie cât și derivate, relațiunea între acestea două specii de sunete, cauzele trecerii din originarie în derivate, mai încolo din derivate în alte derivate, avându în vedere totu deodată și la fie-care sunet, nu numai relațiunea lor naturală, dară și ceea ce se află și în alte limbi latine, analoage cu cea din limbă românească.

b) Numerul literelor din alfabetul latin, care au să reprezinte sunetele articulate ale limbii românești, atât cele originarie, cât și cele derivate, aratându regulile generale și speciali ale scrierii lor, ieră în cazurile de excepțiune enumerându câte intra în cadrul acestor cazuri.

De aceea secțiunea I va constă din două capete principale: unul tractându despre fonetică și altul tractându despre ortografie. Ieră secțiunea II-a etimologică cuprindându flexiunea și derivațiunea vorbelor, va examina toate părțile cuvântului un'a după alt'a întră toate formele lor câte se află astăzi în tota romanimea, din ambele dialecte principale și câte s'au aflat în usul limbii românești comparându-le cu ale celorlalte limbi latine; — va alege și va fișa formele cele mai corecte pe baza principiului etimologic între terminii limbii românești, și numai unde va lipsi acestu criteriu, racurendu și la analogia și chiar etimologia celorlalte limbi latine, va constată neregularitățile ce au intrat în formele limbii prelucrate și va explica cauză acestor neregularități și, deca se va pute, încă va și proiectă, în ce mod aru fi cu putință a se regulă, celu puțin în cătuva, fără a se lovi în usul general al limbii românești.

Celelalte se lasă în vederile fie-cărui concurent.

Marimea opului are să fie dela 15 côle în sus tiparite în 8° mare cu litere numite garmond.

Terminul concursului până cându manuscrisele au să vină în cancelaria Delegațiunii societății academice este 15/27 Iuliu 1868. Cele venite mai târziu nu se voru luă în consideratiune. Se cere că manuscriptele să fie scrise curat, legibile și cu mână străina, ieră nu a autorului, formatu 4° seu folio și paginate.

În fruntea manuscrisului va fi scrisă o devisa (motto) în ori-care limbă și totu cu mână străina.

Pre lângă manuscrisul se va alatură și o scrisore închisă în plic și sigilată fără inițialele autorului și adresată către societatea academică, purtându pre adresa din afara și devisa manuscriptului scrisă ierăși de mână străina. În launtrul scrisorei autorul se va numi pre sine.

Manuscriptele se voru censura și judecă prin secțiunea filologică, care va propune societății academice în ședința plenară, premiarea aceluia din operatele venite, care va merita premiul destinat pentru această lucrare și care e de 300 galb.

Manuscriptele nepremiate se voru pastră în arhivul societății până ce se voru reclama de autorii lor, ale căroru nume reamă necunoscute, fiindu ca plicurile ce le voru cuprinde nu se voru deschide.

Acăsta programă după ore-care discussiune se primese în unanimitate.

Tempul fiindu înaintat ședința se redica la 5 ore. —

Programă de dictionariu românescu statorită în ședința X din 12/24 Septembrie 1867.

Acăsta programă este, precum arată cuprinsul ei, numai că o pregătire la opul celu marețiu. Scopul ei este stringerea materialelor necesare la complinirea dictionarilor câte s'au vedutu până acum în limbă românească, după care apoi va urmă a se face în decursul anilor examinare critică, alegerea scrupuloasă, ordinară cuvântelor, definierea lor, seu adeca defigerea semnificațiunii fie-cărui'a. Programă de fatia se marginesce numai la adunarea cuvintelor. Aceasi tîne:

§ 1. Pentru lucrarea unui dictionariu românescu se aduna mai întâiu materialele necesare, care va cuprinde toate vorbele câte se audu în gură poporului și câte se află în cărțile scrise până la anul

1830, ver-care aru fi, pentru cele tiparite, dat'a imprimării lor.

§ 2. Cu citirea cărților dinainte de 1720 și scoterea din ele a cuvintelor seu acceptiunilor de cuvinte, cum și a formelor ce nu se află în dictionarele publicate până astăzi, se însărcina dl. canonicu Timoteiu Cipariu.

Societatea va căuta prin delegațiunea sea a procură dlui canonicu acelea din cărțile seu manuscrisele ce se știu ca s'au nascutu până la 1720 și pre care deșă nu le are încă la mână.

Până la sesiunea venitoare se voru luă mesuri că să se facă unu catalogu câtu se pôte de exactu pentru cărțile dela 1720—1830.

§ 3. Pentru adunarea vorbelor din gură poporului, în forma de vocabularie provinciale, societatea institue retribuțiune *) pentru aceia ceri, prin ingrigirea și direcțiunea membrilor societății, din provinciile respective, impartindu-si-le singuri în regiuni, aru reprezintă la sesiunea venitoare asemenea vocabularie cuprindătoare de cuvinte, acceptiuni de cuvinte, seu și forme de vorbe ce nu se află în dictionarele până astăzi publicate.

§ 4. Pentru o cōla manuscrisă de 40 linie de pagina și 50 litere de linia, aprocsimativ, se da o retribuțiune de unu galben.

§ 5. Societatea pune din fondurile sale, la dispozițiunea fie-cărui membru câte 2 exemplare din dictionarele până astăzi publicate și anume: 1. Dictionariul de Bud'a, 2. celu de Blasiu, 3. alu lui Raoul, 4. alu lui Polizu, 5. alu lui Pisone.

§ 6. La fie-care cuvintu se va dá: 1) etimologia unde este posibilă; 2) însemnarea primitivă elucidată cu ore-cari frasi, alegendu-se de preferință proverbiale populare; 3) diverse alte însemnări de asemenea elucidate prin frasi și proverbia populare; 4) traducerea fie-cărui din aceste însemnări întră un'a din limbi, latine, italiana, franceză, germană seu greacă, pre care lucratoriul aru cunōse-o mai bine.

G. Tr.

Brasiovu 20 Septembrie. Două impregiurări ce s'au petrecutu de curendu în șinulu nostru viu ale descrie pre pe scurtu publicului cetitoru.

Cea d'antăiu impregiurare o au adus-o serbarea dilei patrōnelor Gimnasiului nostru adeca solenitate anuală a patrōnelor Institutulu nostru santele Sofi'a cu ficele ei Pistis, Agapi și Elpid'a, care reprezintă întiepciunea, credința amōrea și speranța sub a căru scutu s'a fostu pusă pētr'a fundamentala a acestui Institutu. Acăsta serbare estimu s'a intemplatu Dumineca, fiindu-ca atunci s'a intemplatu 17/29 Septembrie că diu'a lor.

Diu'a acēst'a este destul de însemnată fiindcă reproduce aducerea aminte despre întemeiatorii și binefacătorii Gimnasiului. Ea ne rennoși și șentimintele de datorie și de stima către acēst'a. Ea însă a produsu o serbare și mai mareția, de ore-ce catēdrele Gimnasiului s'au mai înmultitu după cum sciti deșă cu catēdrele pentru limbă franceză și desemnu.

Carsula serbarei nu-lu voi descrie din punctu în punctu Amintescu numai, ca după doxologia și alte rugăciuni ale preotiei, carea servi sobornicesce la înaltulu jertfelnicu, înaltandu rugăciuni Tatalui cerescu și astfelu pomenindu pe întemeiatorii și binefacătorii acestui demnu Institutu; după cântările bisericesci cele atragătoare ale chorului gimnasiulu, prin care tinerimea înaltia multimiti lui Ddieu; cu unu cuvintu după finirea culturii ddiescu: urma mergerea serbatorēscă a poporului cu crucele și a tenerimei școlare cu stindardele lor spre sal'a gimnasiale, unde s'a făcutu sfinția apoi și stropirea cu acēst'a. După acēst'a urmăra trei cuvântări însufletitoare. D. prof. Lenger, roști despre importanța școlilor înalte, D. prof. Dr. Mesiotă cu privire la inaugurarea catēdre de limbă franceză, roști despre literatură franceză și dezvoltarea ei din mai multe puncte de vedere și D. prof. de limbă franceză Lusinienu rostindu, ca se șimte fericitu a fi între luminatorii tenerilor romani, descrie necesitatea de a propasi romanii către luminare și asiă radica meritele celui ce mai multu a obositu pentru dezvoltarea romanilor, ale Archipastoriului Andreiu Baronu de Siagun'a, care e și Supremulu Inspectoru. După acēst'a în decursul cuvântării accentuēza și zelulu dlui capitanu Cristureanu și a altor nepregetatori

*) Onorarie, respaltire în bani.

binefacătorii. Disertațiunile dd. profesori asiū dori a se tipari, de aceea neci n'amu citatu din trensele. Destulu ca ele a făcutu că solenitatea se fia catu de mareția. — Finitulu se făcu cu o piesa natțională care s'au intonat de către chorulu studentilor.

A două impregiurare fu, ca brasiovenii în urmă într'unirei din toate unghiurele românești a barbatilor, cari-su flōrea literatilor nostri, pentru înființarea academiei științifice, a acēstui paladiu, care asigură dezvoltarea romanilor, au datu și ei unu semnu de bucuria. Astfelu ei eri s'au folositu de ocașiunea că 4 membri a acelei Academii au șositu în Brasiovu adeca DD. Cipariu, Munteanu, Romanu și Dr. Hodosiu, și bineventandu-i, iau invitatu la unu banchetu, dreptu semnu de bucuria pentru acelu institutu înființatu și dreptu semnu de stima pentru meritele barbatilor înființatori. Dintre șpēti ne onorara numai DD. Romanu, Professorulu la Universitatea Pestei și Dr. Hodosiu v. comitatele Zarandului.

Varietăți.

** „Ințetarea mitropoliei gr. cat. din Blasiu e decisă. Acăsta metropolia numai de aceea s'a fostu creatu, pentru că prin trensă s'a se pōtă restringe puterea Primatului, și că în scurtu tempu apoi să se facă putințioasă încheierea concordatului. Acăsta metropolia, fără de a consideră ca asediarea scaunului ei îngreunēza vștieri'a statului fōrte tare, nu are nici întielesu practic, pentru ca în casuri de apelatiuni la instanța a trei'a și asiū trebuie să funcționeze o metropolia romano-catolică. Dară afara de acēste și modulu pasirei fostulu metropolitu Sterca Siulutiū servi de ansă la înțetarea acēstei mitropolii, de ore-ce Mitropolitulu privindu-si, după cum e știutu, posetiunea sea de o posetiune politică, a mersu asiū de departe, încātu aflandu-se la o șaldă, unde eră numai o biserică română cat. și un'a greco-ortodoxă (dară nu gr. cat.) a cercetat pre cea din urma asiū dară pre ce schismatică. — Asiū vorbesce „Pesti Hirnök" nr. 229 a anulu curgetoriu.

** „Hr. Ztg." citeza în privința mitropoliei din Blasiu din „M. P." următoarele: „Întrebarea ocupării scaunului metropolitanu blasianu ocupa în mesura mare cercurile române. Inteligența română doreșce să vedă pre Scaunulu metropolitanu pre cunoscutulu deputatu dietalu, canoniculu P. a p f a l v i. Clerulu nu se teme de nimic a că de ocuparea Scaunului metropolitanu de o alta persōnă din altu comitat. Preste totu domnesce în privința acēst'a parerea, ca regimulu la toate casurile să sustina autonomi'a alegerei — fatia cu impregiurările cele gingasie ale prezentului — și încă asiū încātu aceea să nu se vatemă nici decātu.

Averea remasa de repausatulu metropolitu, carea după gazete se șocotea la o jumetate de milionu, după spusă unui cōresp. din Blasiu, pōte ca se va reduce la o sumă fōrte neînsemnată seu chiar la 0, din cauza ca din partea mitropoliei se face o pretensiune legală de desdăunare din averea remasa."

** Alegerile în Ogn'a (Vizagna) au avutu urmatoriulu rezultat: Jude reg. Alessandru Szōes, jude primariu, Alessandru Lakatos, senatori: Ioann Moldovanu, Elm. Herepei, Nicolau Alemanu și Fr. Szekelyi.

** „K. K." doreșce că tabl'a regia să se cureție de asessorii denumiți sub Schmerling, respective, ca personalulu întregu alu tablei să se denumēscă de nou de ministeriu. — Cu alte cuvinte, aici e bună tabl'a răsă.

Concursu.

Devenindu vacante două stipendii de câte 50 fl. v. a. din fundațiunea „Franciscu Iosefină", pentru ascultatori de drepturi la academiele din patria, se deschide prin acēst'a concursu până esclusiv 15 Octobru cal. vechiu 1867.

Aspiratorii la acēste stipendii să-si subșterna în terminulu prefriptu la Efori'a subșemnata: a) atestatu de botezu, b) atestatu, respective toate atestatele de studiu din anulu școlasticu precedentu, și c) atestatu autenticatu de paupertate.

Sabiu 25 Septembrie c. v. 1867.

Efori'a Archidiecesei

24—1 gr. res. din Transilvani'a.